

Woord vooraf

De opleiding criminologie aan de Universiteit Gent bestaat 75 jaar – een jubileum dat niet onopgemerkt mag voorbijgaan. In een academische context is een boek daarbij op zijn plaats.

De Gentse criminologie van 75 jaar geleden is niet meer te vergelijken met die van vandaag. Als relatief jonge wetenschapsdiscipline heeft de criminologie een hele evolutie doorgemaakt, ook in Gent. Als hulpwetenschap van het strafrecht richtte ze zich aanvankelijk op het begrijpen en bestrijden van (daders van) strafbare handelingen, en dit via inzichten vanuit de biologie, het recht, de psychologie en de psychiatrie. Vandaag is de criminologie uitgegroeid tot een autonome wetenschapsdiscipline naast het strafrecht, en doet daarbij ook een beroep op disciplines zoals de sociologie, de antropologie, de geschiedenis en de economie, om te begrijpen hoe een samenleving reageert en zich organiseert ten aanzien van strafbaar en/of normoverschrijdend gedrag. Die transformatie heeft niet van vandaag op morgen plaats gevonden. Aan de basis ervan ligt een combinatie van maatschappelijke en beleidsmatige ontwikkelingen en de inbreng van sterke persoonlijkheden die elk op hun manier de criminologie als wetenschapsdiscipline vorm hebben gegeven. Ook de Gentse criminologie kent een eigen verhaal met specifieke ontwikkelingen en protagonisten. Sommige plotlijnen ervan blijven vandaag nog erg zichtbaar, en zullen dat morgen ook nog zijn. Andere werden of worden herzien, vervangen, vergeten of verlaten. Het 75-jarig jubileum is een passende gelegenheid om stil te staan bij verleden, heden en toekomst van de Gentse criminologie.

Dit boek vangt aan met een terugblik op de geschiedenis van de Gentse criminologieopleiding en op drie sterke figuren die elk op hun manier een belangrijke stempel hebben gedrukt op de opleiding.

Tom Daems en *Marc Cools* doken de archieven in en schetsen de oprichting en verdere ontwikkeling van de School voor Criminologie aan de toenmalige Rijksuniversiteit Gent (RUG). De School telde aanvankelijk slechts 10 studenten en bood een sterk beleidsgeoriënteerde opleiding aan. Anno 2013 wordt de opleiding geschraagd door de grootste vakgroep in de Faculteit Rechtsgeleerdheid en is het criminologisch opleidingsaanbod zeer uitgebreid en gevarieerd.

Brice De Ruyver blikt terug op leven en werk van hoogleraar en psychiater *Paul Ghysbrecht* (1927-1998). Paul Ghysbrecht was zonder meer een veelzijdig en multidisciplinair geschoold wetenschapper, die in indrukwekkend tempo een internationaal parcours doorliep. In 1952 studeerde hij af als doctor in de geneeskunde aan de toenmalige RUG. Na een kort assistentschap trok hij vervolgens naar de Rijksuniversiteit te Leiden, waar hij in 1955 promoveerde met het proefschrift 'Dubbelzelfmoord', dat zowel in binnen als buitenland decennialang als een referentiewerk zou worden beschouwd. Vervolgens vervulde hij zijn academische opleiding aan de Universiteit van Tübingen. In 1958 werd hij aangesteld als docent aan de Rechtenfaculteit van de RUG, waar hij in 1962 tot gewoon hoogleraar werd benoemd. Professor Paul Ghysbrecht was geen ivoren toren-academicus. Integendeel, er was in zijn cursussen en werken plaats voor een wetenschappelijke praktijkinvalshoek die hij doorspekte met zijn eigen ervaringen en expertises als gerenommeerd forensisch psychiatrisch deskundige. Bovendien engageerde hij zich, tijdens een korte maar hevige periode, ook in de politiek. Deze bijdrage gaat niet voorbij aan de mythes en controverses omtrent de figuur van Paul Ghysbrecht, maar biedt ook een meer diepgaande kijk op een man die gedurende decennia mee het gezicht van het Gentse criminologieonderwijs bepaalde.

Marc Cools en *Paul Ponsaers* staan stil bij leven en werk van de vaak – ten onterechte – onderbelichte figuur *Nico Gunzburg* (1882-1984). Zonder zijn initiatief en inzet was dit 75-jarig jubileum er vandaag immers niet geweest. Nico Gunzburg werd geboren in het Russische Letland maar groeide op in Antwerpen. Hij studeerde rechten aan de *Université Libre de Bruxelles* (ULB), waar hij ook docoreerde. Als criminoloog is hij onmiskenbaar beïnvloed geweest door Aldolphe Prins, bij wie hij niet enkel studeerde maar tevens als assistent werkte. Nico Gunzburg profileerde zich ook als een fervente voorvechter van de vervlaamsing van de rechtsbedeling en van de Gentse universiteit, waar hij vanaf 1923 aangesteld werd als docent aan de Faculteit Rechten. Binnen de Gentse criminologie moet Gunzburg voornamelijk worden herinnerd als diegene die samen met Jules Simon wedijverde

voor de oprichting van een School voor Criminologie, die uiteindelijk op 10 mei 1938 officieel werd opgericht.

Patrick Hebberecht schetst leven en werk van *Willy Calewaert* (1916-1993). Willy Calewaert studeerde eind jaren '30 van de vorige eeuw rechten aan de RUG en promoveerde vervolgens in de rechten aan de ULB, waar hij tevens zijn licentiaatdiploma criminologie behaalde. In 1953 verdedigde hij aan de RUG zijn proefschrift over 'oplichting', waarna hij er werd aangesteld als docent en vervolgens als gewoon hoogleraar. In 1976 werd hij voorzitter van de School voor Criminologie – een functie die hij bekleedde tot aan zijn emeritaat in 1984. Onder zijn voorzitterschap werd de criminologische opleiding een volwaardige universitaire opleiding en kende deze een uitbreiding met twee kandidaturen in de criminologie. Als criminoloog was Willy Calewaert een kind van zijn tijd: in zijn vroege criminologische werken spreekt duidelijk de invloed van het individueel positivistische denken en het daarop gebaseerde 'nieuw sociaal verweer', terwijl hij deze stroming in latere werken bekritiseerde en evolueerde naar een maatschappijkritische criminoloog.

De vakgroep Strafrecht en Criminologie heeft steeds groot belang gehecht aan constructieve samenwerking met andere criminologische scholen en opleidingen in binnen- en buitenland. Het boek vervolgt dan ook met bijdragen van drie niet-Gentse collega's die elk vanuit hun wedervaren reflecteren over de Gentse criminologie.

Cyrille Fijnaut blikt, vanuit onder meer de Leuvense Alma Mater, met veel genoegen terug op zijn professionele samenwerking met de Gentse Vakgroep Strafrecht en Criminologie. Die werd eind jaren '70 van de vorige eeuw geïnitieerd en vrij recent – in 2009 – bezegeld met een eredoctoraat. Hij heeft lovende woorden voor de nationale en internationale onderzoeksprofilering van de Gentse criminologen, maar toont zich op het einde van zijn bijdrage ook kritisch. Hij koppelt daaraan een advies voor de toekomstige profilering van het Gentse criminologisch onderzoek en onderwijs.

Kristel Beyens, verbonden aan de Vakgroep Criminologie van de Vrije Universiteit Brussel (VUB), geeft een persoonlijk relaas over haar ontmoetingen met de Gentse criminologen. De connectie begint voor haar begin jaren '90 van de vorige eeuw, toen ze als studente een gastcollege van professor Hebberecht bijwoonde. Dat de VUB-UGent-alliantie een rijke geschiedenis en toekomst heeft, blijkt volgens Kristel Beyens uit diverse interuniversitaire initiatieven. Ze verwijst onder meer naar gezamenlijke onderzoeksinitiatieven, diverse gastcolleges van Gentse docenten en onderzoekers, de samenwerking in redactieraden van tijdschriften (*Orde van de Dag*, *Panopticon*) en boeken (*Criminologie in Actie*), de vertegenwoordiging van Brusselse criminologen in Gentse begeleidingscomités en doctoraatsjury's, en de samenwerking in de Vlaamse Vereniging voor Criminologie. Lof heeft ze ook voor de internationale vertegenwoordiging van de Gentse criminologie. Met een knipoog moedigt ze de Gentse vakgroep evenwel aan verder te werken aan de vervrouwelijking en het internationale karakter van het professorenkorps.

Gerben Bruinsma, verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam en tevens wetenschappelijk directeur van het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR), maakt met typische 'Hollandse directheid' een vlijmscherpe analyse van het Gents criminologische onderzoek. Daarbij heeft hij oog voor de merites en de indrukwekkende output van de Gentse criminologen. Tegelijk bevindt de vakgroep zich volgens hem op een kruispunt en dient een keuze gemaakt: ofwel verdergaan met lokaal gericht beleidsonderzoek, ofwel voluit gaan voor een plaatsje in het internationale firmament.

De internationale dimensie van de Gentse criminologie wordt gedetailleerd in beeld gebracht door *Nina Peršak*, die sinds enkele jaren met haar Sloveense *roots* zelf bijdraagt aan het internationale karakter van het professorenkorps van de vakgroep. Zowel de sterktes als de uitdagingen van de *internationalisation* van het Gentse criminologisch onderzoek en onderwijs komen daarbij aan bod.

Vervolgens nemen *Christophe Vandeviver*, *Maria De Sterck* en *Stijn Van Daele* de lezer mee in de rijke geschiedenis van 60 jaar alumniwerking van de Gentse criminologie. Vanaf 1974 werd de werking als een volwaardige alumnivereniging erkend onder de naam 'Oud Studenten Criminologie van de Uni-

versiteit Gent' (OSCRUG). Recent – in 2011 – volgde een doorstart onder de naam vzw Crimilumni. Crimilumni heeft zich als doel gesteld om oud-studenten nauwer in contact te brengen met de universiteit en de opleiding criminologie via zowel wetenschappelijke als socio-culturele activiteiten. Initiatieven zoals een lezing over radicalisering, een wetenschapscafé over de invloed van populaire misdaadreeksen zoals CSI op de criminologie, en een discussieavond over seksueel misbruik in de Kerk beogen de voorgenomen aansluiting waar te maken.

Het boek besluit met een blik op de toekomst van de Gentse criminologie, van de hand van de professoren *Lieven Pauwels* en *Tom Vander Beken*. Ze beperken zich niet tot één visie, maar wagen zich aan vier, soms heel verschillende, scenario's over de Gentse criminologie in 2047. Hun oefening in scenario-denken zet alvast tot nadenken aan.

Als extra werd op het einde van het boek een overzicht ingevoegd van alle doctoraten in de criminologische wetenschappen die de voorbije 75 jaar met succes werden verdedigd aan onze universiteit.

Moge dit jubileumboek een fijne terug- en vooruitblik bieden op de Gentse criminologie. Voor de totstandkoming ervan is dank verschuldigd aan de hiervoor vermelde auteurs. We danken ook de initiatiefnemers Marc Cools en Lieven Pauwels, en de andere leden van de werkgroep '75 jaar Gentse criminologie': Tom Daems, Tom Decorte, Brice De Ruyver, Nina Peršak, Paul Ponsaers, Arne De Boeck en Christophe Vandeviver. Een bijzonder woord van dank gaat uit naar Arne De Boeck voor de praktische opvolging bij de totstandkoming van dit boek.

12 juni 2013

Gert Vermeulen,
vakgroepvoorzitter strafrecht en criminologie